

напрями позааудиторної роботи у вільному доступі; самостійне підвищення професійного рівня; наявність тьюторів, які скеровують позааудиторну діяльність; можливість створення своєї організації чи клубу залежно від кола інтересів; невідірваність позааудиторної роботи від навчального процесу – доповнення; заповнення вільного часу з користю; створення відкритого освітнього середовища тощо.

Ключові слова: *позааудиторна робота, позанавчальна діяльність, університети США, студенти, заклади вищої освіти, особливості вищої освіти США.*

УДК 378.035:34:[37.011.3-051:62/.64]

**PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF
INFORMATION AND TECHNOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE
EDUCATION MANAGERS**

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-
ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ
ОСВІТИ**

Олександр Семесенко

здобувач 2 курсу
третього рівня вищої освіти
освітньої програми
«Професійна освіта»
E-mail: alexsemesenko@gmail.com
ORCID 0009-0009-0190-2245
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Alexander Semenko

getter of the 2 year of the third
(educational and scientific) level of
higher education of the educational
program “Professional education”
E-mail: alexsemesenko@gmail.com
ORCID 0009-0009-0190-2245
SHEI «Donbas State Pedagogical
University», Ukraine

ABSTRACT

The current stage of education development is characterized by the intensive introduction of digital technologies, which leads to increased requirements for the information and technological competence of students. One of the key areas of modernization is the creation of conditions for the active involvement of students and pupils in information and technological activities, which involves not only the use of digital tools, but also the development of relevant skills: analytical thinking, information processing skills, technical literacy, and creativity. The article analyzes the pedagogical conditions, which we understand as a set of organizational, pedagogical, psychological, and didactic measures aimed at exerting external and internal influence on the educational process of professional training of future education managers.

Based on competency-based and systematic approaches to the formation of information and technological competence, and leading principles, in particular goal

setting, systematicity, integration, and development, the pedagogical conditions for the formation of information and technological competence of future education managers have been determined, in particular: the development of positive motivation and stimulation of cognitive interest in information and technological knowledge based on the optimization of teaching professional and psychological-pedagogical disciplines; involvement of students in information and technological activities and purposeful formation of information and technological skills through interactive technologies; practical orientation of professional training of future education managers and stimulation of their creative activity in the process of forming experience in solving information and technological tasks in the information and educational environment of a modern educational institution.

It was concluded that the introduction of data into the process of professional training and future education managers should contribute to improving the effectiveness of the formation of information and technological competence, which enables future education managers to orient themselves, search for the necessary information and integrate it into their system of activities, and use it to solve educational, managerial, and research problems with the help of information and communication tools.

Key words: *pedagogical conditions, information and technological competence, future education managers, information and technological activities, professional training.*

Актуальність теми. На початку XXI століття особливу увагу науковців і практиків у сфері освіти та педагогіки зосереджено на проблематиці підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних відповідати вимогам професійного середовища і сучасного ринку праці. Значну роль у загальному розвитку країни та її економіки відіграє підготовка менеджерів, основною метою яких є розробка планів розвитку як окремих організацій, підприємств, компаній, налагодження їх функціональної діяльності та забезпечення її ефективності, а також стратегічне планування економічного поступу держави в цілому. У контексті глобальних тенденцій розвитку вищої освіти заклади освіти України здійснюють підготовку майбутніх менеджерів на різних рівнях освітніх програм, що відповідає європейському напрямку інтеграції країни (Хромова, 2012).

Інформація стає ключовою характеристикою людської діяльності, функціонуючи як невичерпний і відновлюваний ресурс, що набуває статусу основної цінності суспільства. Взаємодія людини з інформаційними технологіями та створеними нею комп'ютерними системами є складною і суперечливою. З одного боку, ці технології сприяють її розвитку, розширюють культурну сферу життя й відкривають нові смисли, формують нові центри значущості. З іншого боку, вони чинять деформуючий вплив, змінюючи соціальне та духовне середовище, спосіб мислення, менталітет, рамки культурних норм і цінностей, а також природу міжособистісних стосунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливо важливим елементом професійної підготовки майбутніх менеджерів є всебічний розвиток

їхньої інформаційно-технологічної компетентності. Сучасні реалії демонструють, що цей аспект набуває все більшого значення через динамічний прогрес інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які впевнено інтегруються у всі сфери суспільної діяльності та змінюють традиційні підходи до управління і вирішення завдань. Постійно зростаючий рівень цифровізації висуває серйозні вимоги до нової генерації фахівців, які тепер зобов'язані не лише добре орієнтуватися у сучасних технічних інструментах, а й активно впроваджувати їх у власну професійну практику. Таким чином, одним із першорядних завдань у процесі підготовки менеджерів в умовах університетської освіти стає вироблення систематизованих навичок застосування сучасних ІКТ. Це дає змогу ефективно вирішувати складні й багатогранні управлінські задачі, які постійно виникають у ході професійної діяльності (Адамович, 2015).

Науковці в Україні провели дослідження, які визначили тенденції змін у професійній діяльності сучасних менеджерів під впливом процесів інформатизації. Ці дослідження підкреслили значущість упровадження й ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій у практичній діяльності сучасних освітніх закладів: Адамович, 2015 (розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в післядипломній педагогічній освіті); Барбан, 2012 (підготовка менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами); Берека, 2008 (фахова підготовка магістрів з менеджменту освіти); Воробйова, 2010 (педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх менеджерів адміністративної діяльності); Воронова, 2013 (підготовка менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями в умовах післядипломної освіти); Даниленко, 2005 (теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах); Кравченко, 2009 (наукові основи підготовки менеджера освіти у системі неперервної педагогічної освіти); Луначек, 2012 (теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти); Романенко, 2010 (підготовка майбутніх менеджерів освіти до професійної діяльності в умовах інноваційного середовища); Сакалюк, 2012 (формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі); Светлорусова, 2019 (професійна підготовка магістрів управління навчальним закладом на засадах рефлексивного підходу); Силадій, 2012 (професійна підготовка менеджерів освіти до управлінської діяльності); Адамович, 2015 (Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в післядипломній педагогічній освіті); Торган, 2011 (Підготовка менеджерів освіти до здійснення контрольних-діагностичних функцій); Хромова, 2012 (педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів до інноваційної професійної діяльності). Також до найбільш актуальних тем, що піднімаються в сучасних дослідженнях, відносяться: розробка теоретичних, методологічних і методичних основ професійної підготовки майбутніх менеджерів (Мукан &

Гаврилюк, 2021); професійна підготовка студентів в рамках академічного середовища закладів вищої освіти (Гладкова, 2022); становлення професійної культури майбутніх керівників закладів вищої освіти (Гончар, 2020).

Узагальнення зазначених напрямків цих досліджень дає можливість підкреслити ключову роль синергії між освітньо-професійними стандартами та практичними вимогами сучасного суспільства й динамічного ринку праці. Акцент на ці аспекти відкриває перспективи впровадження інноваційних та високо адаптивних навчальних програм, здатних сприяти комплексному розвитку професійних компетенцій майбутніх менеджерів (Саладій, 2012). Такий підхід дозволяє не лише відповідати актуальним викликам ринку, але й формувати фахівців, які цілеспрямовано й ефективно реагуватимуть на змінні умови професійної діяльності.

Відповідно до аналізу наукової літератури, під поняттям інформаційно-технологічної компетентності сучасного менеджера розуміється комплексне, інтегративне та професійно значуще утворення, що становить невід'ємну частину структури особистості майбутнього фахівця в галузі управління. Це багатогранне поняття охоплює сукупність глибоких професійних знань і практичних навичок, необхідних для ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. Крім того, воно відображає рівень інформаційно-технологічної підготовки, а також загальний професійний потенціал сучасного управлінця, визначаючи його здатність адаптуватися до швидко змінюваних умов у сфері управління та забезпечувати високий рівень продуктивності в роботі. Аналіз наукових джерел показує, що питання інформаційно-технологічної компетентності у майбутніх менеджерів досліджено недостатньо. У багатьох роботах переважає описовий підхід, тоді як аналітичні та синтетичні аспекти опрацьовані менш ґрунтовно.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою статті обґрунтування педагогічних умов формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналіз сучасної психолого-педагогічної та філософської літератури свідчить, що проблемі сутнісного та змістового аналізу поняття «педагогічні умови» приділяють увагу такі дослідники як О. Ткачук, 2017; О. Шамралюк, 2018; Н. Тверезовська, Л. Філіппова, 2019 та інші.

Відомо, що під «умовою» в сучасній науці розуміється сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на розвиток конкретного явища, а відповідно, педагогічні умови – це фактори впливу певних педагогічних обставин, які сприяють проявам педагогічних закономірностей. Для нашого дослідження суттєвим є твердження С. Ткачука, що «умови являються об'єктивно існуючими феноменами, проте, можуть створюватися, усуватися і реконструюватися людиною» (Ткачук, 2017).

Отже, автор вказує на суб'єктний характер педагогічних умов, що впливають на розвиток досліджуваного феномену.

У нашому дослідженні було визначено ключове поняття – «педагогічні умови розвитку технологічної культури», запропоноване у трактуванні О. Шамралюк. Вона характеризує цей термін як комплекс організаційно-педагогічних, психолого-педагогічних та дидактичних заходів, спрямованих на здійснення зовнішнього та внутрішнього впливу на освітній процес. Основна його мета полягає у створенні сприятливих умов і стимулів, що забезпечують ефективне формування системи професійно значущих особистісних здібностей, характеристик та вмінь, а також поглиблення фахових знань і розвиток компетенцій, необхідних у професійній діяльності педагога (Шамралюк, 2018).

До педагогічних умов можна віднести сукупність обставин, які спрямовано організовуються конкретним дослідником у процесі навчання для досягнення максимальної ефективності його реалізації. Ці умови формуються усвідомлено, базуючись на аналізі й прогнозуванні потреб освітнього середовища, а також враховуючи специфіку взаємодій між учасниками навчального процесу. Вони відіграють ключову роль у створенні оптимальних умов для розвитку як учнів, так і педагогів. На основі глибокого аналізу сучасної педагогічної літератури, дослідники Н. Тверезовська та Л. Філіпова доходять висновку, що поняття "педагогічні умови" трактується різноманітно залежно від наукового підходу й теоретичних концепцій. Деякі вчені розглядають їх як характеристику педагогічного середовища, створюючи акцент на особливостях взаємодії в навчальному процесі. Інші визначають їх як сукупність обставин, необхідних для організації та перебігу освітнього процесу, включаючи ресурси, засоби та методи. Крім того, педагогічні умови можуть виступати факторами чи напрямками розвитку самого процесу навчання, з'ясовуючи його ключові аспекти та потенційні результати. Вони також можуть включати уявні, прогнозовані здобутки освітнього процесу, а також охоплювати форми роботи, методичні прийоми та інноваційні технології навчання (Тверезовська, Філіпова, 2019). Отже, можна стверджувати про неоднозначність тлумачення цієї педагогічної категорії у науковій літературі.

Узагальнюючи, педагогічні умови провідні фахівці та науковці розглядають як сукупність об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей процесу навчання, які забезпечують успішну реалізацію поставлених цілей. Вони мають бути взаємопов'язаними, взаємообумовленими та сприяти підвищенню ефективності підготовки майбутніх менеджерів. Реалізація педагогічних умов – це планова робота, спрямована на з'ясування закономірностей освітнього процесу, яка дає можливість ознайомлення з результатами науково- педагогічних досліджень. Вважаємо, що наведені особливості умов навчання є достатньо повними та детальними, щоб бути корисними для аналізу різновидів педагогічної діяльності, особливо для формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти. Порівняльний аналіз та узагальнення різних визначень дозволяє педагогічні умови визначити як взаємопов'язаний комплекс заходів процесу навчання, що забезпечує досягнення студентами вищого рівня сформованості їхніх умінь.

Отже, педагогічні умови формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти визначаються як цілеспрямований відбір, планування та застосування окремої системи з елементів змісту, прийомів (методів), організаційних форм навчання з метою забезпечення готовності майбутніх менеджерів до реалізації інформаційно-технологічної компетентності у професійній діяльності.

На основі аналізу педагогічних доробок різних науковців та врахування структури досліджуваного феномену (інформаційно-пізнавальний, ціннісно-мотиваційний діяльнісно-рефлексивний критерії) виокремлено наступні педагогічні умови формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти, а саме:

– розвиток позитивної мотивації та стимулювання пізнавального інтересу до інформаційно-технологічних знань на основі оптимізації викладання фахових і психолого-педагогічних навчальних дисциплін.

– залучення здобувачів освіти до інформаційно-технологічної діяльності та цілеспрямоване формування до інформаційно-технологічних здібностей засобами інтерактивних технологій;

– практична спрямованість професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти і стимулювання їх творчої активності у процесі формування набуття досвіду вирішення інформаційно-технологічних завдань в інформаційно-освітньому середовищі сучасного закладу освіти.

Трактування та виявлення педагогічних умов повинно базуватися на основі певних педагогічних принципів, які виражають вимоги до змісту, методів та організації формування інформаційно-технологічної компетентності. Нами визначено такі. принцип цілепокладання, спрямований на формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти, має бути структурованим процесом, орієнтованим на розвиток конкретних навичок; принцип системності слугує основою для цілісного підходу, який включає інформаційний світогляд, компетентність, професійну діяльність та поведінку; принцип діяльнісно-орієнтованого підходу сприяє формуванню навичок через практичну діяльність, що охоплює пошук, обробку, зберігання і створення інформації; принцип інтеграції забезпечує об'єднання знань із різних джерел та активне використання сучасних інформаційних технологій і комп'ютерних засобів; принцип розвитку акцентує на постійному самовдосконаленні, критичному аналізі власних досягнень і оцінці рівня сформованості інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти.

Розглянемо кожну з педагогічних умов. Перша педагогічна умова спрямована на стимулювання пізнавального інтересу в здобувачів освіти. Важливим аспектом цієї роботи є поєднання навчального процесу з практичною діяльністю та взаємодія з індустрією. Ефективними підходами можуть стати запрошення фахівців-практиків, організація екскурсій до ІТ-компаній, аналіз реальних бізнес-кейсів, що демонструють актуальність і практичну цінність знань. Важливо також формувати у студентів чітке уявлення про перспективи їхньої професії. Цього можна досягти через регулярне ознайомлення з

можливостями професійного майбутнього, сучасними трендами, такими як штучний інтелект, кібербезпека, data science. Такі підходи здатні зацікавити студентів та пояснити їм значущість отриманих знань. Водночас необхідно впроваджувати дієву систему заохочень і визнання, яка може включати публічне відзначення досягнень студентів, рекомендації для працевлаштування найуспішніших, підтримку участі в конкурсах і хакатонах (Артикуца, 2019).

Оптимізація змісту та методів викладання фахових дисциплін передбачає впровадження сучасних підходів, зокрема таких як проєктне навчання (Project-Based Learning). Замість абстрактних теоретичних завдань студенти працюють над реальними практичними проєктами, наприклад, розробляють невелике програмне забезпечення, аналізують актуальні набори даних або створюють вебсайти. Такий підхід підвищує залученість, адже студенти бачать практичний і цінний результат своєї роботи. Ефективним методом також є гейміфікація, яка передбачає застосування елементів гри – балів, рейтингів, бейджів, рівнів досягнень у навчальному процесі. Це перетворює типові завдання на цікаві виклики, стимулюючи змагальний дух і мотивуючи до активного засвоєння матеріалу. Ще одним важливим аспектом є використання сучасних ІТ-інструментів. Застосування актуального програмного забезпечення, хмарних технологій та платформ для співпраці дає студентам змогу працювати з тими засобами, які широко використовуються в професійній діяльності. Це істотно підвищує прикладну цінність отриманих знань. Крім того, модульний підхід до структурування курсів допомагає оптимізувати навчальний процес. Завдяки поділу великих і складних дисциплін на менші модулі із чіткими навчальними цілями й регулярним зворотним зв'язком, студенти можуть краще засвоювати матеріал і частіше відчувати задоволення від успішного завершення чергового етапу навчання. Не менш важливим є врахування індивідуальних особливостей студентів завдяки особистісно орієнтованому підходу. Це включає адаптацію темпу навчання, врахування попереднього досвіду студентів і надання можливості самостійно обирати теми чи завдання для поглибленого опрацювання. Такий підхід сприяє розвитку як професійних компетенцій, так і м'яких навичок. Виконання професійних завдань дозволяє формувати навички командної роботи, критичного мислення та комунікації. Зокрема, інтегровані види діяльності сприяють ефективній співпраці у командах, вирішенню конфліктів, оцінці технічних рішень і вдосконаленню презентаційних навичок через структуроване представлення результатів та захист проєктів. Психолого-педагогічні дисципліни мають стати теоретичною основою для розвитку вищезгаданих умінь. Для цього слід створити сприятливе навчальне середовище, яке заохочує до експериментів та сприймає помилки як природну складову процесу навчання. Роль викладача полягає не в контролі, а у виконанні функції ментора, який направляє і підтримує студентів. Реалізація цих підходів вимагає комплексної трансформації процесу викладання. Головний акцент має бути перенесений із пасивного запам'ятовування інформації на активне її створення, освоєння та практичне застосування.

Реалізація педагогічної умови, спрямованої на підтримання безперервної

позитивної мотивації до оволодіння майбутньою професією, забезпечується впровадженням різноманітних форм навчання, таких як проблемно-проектні лекції, семінари, рольові й проектно-ділові ігри, предметно-групова робота та творчі курси. Ефективність цього процесу підсилюють відповідні методи, зокрема творчі, проблемно-пошукові та кейс-методи, а також технології, включаючи проектне та проблемне навчання. Додатково використовуються сучасні засоби, наприклад інтернет-ресурси, мультимедіа та онлайн-платформи. Фундаментальна професійна підготовка майбутнього менеджера у сфері освіти можлива лише за умов тісного взаємозв'язку спеціальних дисциплін із педагогікою та психологією. При цьому важливо враховувати закономірності й принципи цих наук та адаптувати їх до специфіки викладання професійно орієнтованих предметів. Сьогодні в освітньому середовищі набуває поширення концепція нових характеристик професійної компетентності менеджерів. Вона ґрунтується на таких критеріях, як універсальність, гнучкість, широта поглядів, перспективність і творчість. Таким чином, інтеграція психолого-педагогічних і фахових знань, а також наступність у їх опануванні значно сприяють оптимізації навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти.

Другою важливою педагогічною умовою є активне залучення майбутніх менеджерів освіти до інформаційно-технологічної діяльності, спрямоване на систематичне формування їхніх інформаційно-технологічних навичок за допомогою інтерактивних технологій. Ця діяльність охоплює широкий спектр завдань: від роботи з цифровими ресурсами до створення ІТ-проектів, аналізу даних, моделювання чи розробки програмних продуктів (Дегтярьов, 2020).

Залучення майбутніх фахівців до таких процесів сприяє розвитку критичного мислення, самоорганізації, самостійного опанування інформації, навичок роботи з інформаційними системами, а також підвищує навчальну мотивацію та дає можливість практичного застосування теоретичних знань. Усе це сприяє формуванню цифрової грамотності – ключової компетенції ХХІ століття. Інтерактивні технології виступають ефективним інструментом для розвитку цих навичок. Вони забезпечують активну взаємодію студентів з навчальним матеріалом, викладачами та іншими учасниками освітнього процесу. До таких методів належать: використання онлайн-платформ та віртуальних лабораторій, які дають змогу виконувати симуляційні завдання, вивчати алгоритми чи створювати інтерактивні продукти; проектно-орієнтоване та проблемно-орієнтоване навчання, що включає реалізацію реальних ІТ-проектів та вирішення практичних задач; гейміфікація та освітні ігри, які підсилюють мотивацію через використання ігрових елементів, рейтингів та рівнів.

Крім того, хмарні сервіси сприяють розвитку умінь спільної роботи над файлами та програмування в онлайн-середовищах. Інтерактивні інструменти на зразок віртуальних дошок, дискусій або спільних ІТ-модулів допомагають не лише засвоювати знання, а й удосконалювати практичні навички роботи з цифровими технологіями.

Головною перевагою інтерактивних підходів у підготовці майбутніх менеджерів освіти є їхня здатність залучати здобувачів до активної пізнавальної

діяльності, де вони виступають не пасивними слухачами, а повноцінними учасниками освітнього процесу. Такі методи адаптуються до індивідуального рівня підготовки студентів і темпу їх навчання, що підвищує ефективність та індивідуалізацію освітнього процесу. Практична спрямованість інтерактивних підходів забезпечує готовність здобувачів освіти до виконання реальних завдань у сфері цифрових технологій. Це формує не лише професійні компетенції, але й стимулює креативне мислення та інноваційність.

Освітні середовища, побудовані на інтерактивних технологіях, мотивують студентів створювати власні проєкти, знаходити нестандартні рішення і вдосконалювати навички співпраці через командну роботу. Це є особливо важливим для фахівців сучасності. Таким чином, інтеграція здобувачів освіти у інформаційно-технологічну діяльність є основоположним елементом підготовки конкурентоспроможних спеціалістів нового покоління. Інтерактивні технології сприяють розвитку їхніх професійних навичок завдяки високому рівню мотивації, практичній спрямованості та адаптивності освітнього процесу. Їх використання сприяє створенню інноваційного середовища, у якому студенти можуть не лише засвоювати інформацію, але й активно займатися розробкою нових цифрових продуктів, застосовувати технології у професійній діяльності й бути готовими до викликів цифрової епохи.

Третя педагогічна умова практична спрямованість професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти і стимулювання їх творчої активності у процесі формування набуття досвіду вирішення інформаційно-технологічних завдань в інформаційно-освітньому середовищі сучасного закладу освіти.

Практична спрямованість професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти розглядається як система організації навчального процесу, зорієнтована на формування реальних управлінських умінь, навичок застосування цифрових інструментів, розвитку стратегічного мислення та здатності до вирішення проблем. Вона включає такі положення: домінування діяльнісного підходу у навчальному процесі; інтеграцію теоретичних знань та практичного досвіду; використання кейсів, тренінгів, симуляцій та проєктної діяльності; залучення студентів до реальних або наближених до реальних управлінських ситуацій. У контексті цифрової трансформації особливого значення набуває формування інформаційно-аналітичної, технологічної та комунікативно-цифрової компетентностей майбутніх менеджерів освіти. І саме спеціально організоване інформаційне середовище сучасного закладу вищої освіти репрезентує сукупність цифрових інструментів, платформ, ресурсів і сервісів, що забезпечують навчальну, наукову та управлінську діяльність. До його ключових компонентів належать: електронні освітні платформи та системи управління навчанням (LMS); електронні бібліотеки та наукометричні бази даних; хмарні сервіси для командної роботи; цифрові інструменти для моніторингу, аналітики й інформаційного менеджменту; комунікаційні середовища (форум, відеоконференції, месенджери). Залучення студентів – майбутніх менеджерів освіти до роботи з цими інструментами дозволяє формувати практичні навички управління інформаційними потоками, організації цифрової документації, планування

освітнього процесу та взаємодії з учасниками освітнього середовища.

Практична орієнтація професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти покликана забезпечити розвиток їх творчої активності, що є важливою навичкою для успішного управління. Ця активність передбачає здатність генерувати нові ідеї, шукати нестандартні шляхи вирішення складних управлінських завдань та інтегрувати інноваційні інструменти в свою діяльність. Особливу увагу слід приділити творчості в управлінні інформаційними технологіями, яка включає не лише технічний аспект, як-от програмування, але й вміння знаходити нестандартні та ефективні рішення для оптимізації освітніх процесів. Наприклад, замість завдання типу «натисніть цю кнопку», студентам можна запропонувати знайти оптимальний спосіб комунікації з батьками учнів під час карантину, використовуючи доступні ІТ-інструменти (Діденко, 2010).

Ефективними формами роботи, здатними стимулювати креативність та інноваційне мислення, є мозкові штурми та методології дизайн-мислення. Вони сприяють генерації ідей для вирішення складних управлінських і технічних завдань, як-от автоматизація збору даних про успішність учнів із мінімальним навантаженням на викладачів. Конкурси інноваційних проектів також можуть бути корисними, оскільки вони мотивують до розроблення найкращих ІТ-рішень для закладів освіти, стимулюючи креативність. Крім того, важливу роль відіграє створення атмосфери, де новаторські ідеї та експерименти з технологіями високо цінуються та підтримуються. Реалізація таких підходів відіграє критичну роль у формуванні креативного мислення та здатності до адаптації в умовах швидких цифрових змін. Для стимулювання творчої активності майбутніх менеджерів освіти доцільно застосовувати проблемно-орієнтовані завдання, створення ситуацій професійного вибору, реалізацію творчих проектів у цифровому середовищі, а також використання методик мозкових штурмів, дизайн-мислення й фасилітаційних технік. Участь студентів у хакатонах, стартап-проектах та освітніх інноваційних лабораторіях забезпечує всебічний розвиток їх навичок та впевнене застосування ІТ-інструментів у реальних управлінських процесах. Додатково варто використовувати кейс-стаді на основі реальних прикладів із освітньої практики. Сценарії на кшталт переходу школи на дистанційне навчання чи впровадження електронного документообігу демонструють сучасні виклики в управлінні освітою. Симуляційні ігри допоможуть студентам освоїти рольові функції керівника чи адміністратора у моделюваному інформаційно-освітньому середовищі, що наближає їх до реального досвіду. Значна увага має приділятися виробничій практиці: аналіз існуючої ІТ-інфраструктури навчального закладу, внесення пропозицій щодо її покращення та участь у впровадженні нових цифрових сервісів. Метод навчання на основі запитів буде особливо корисним для стимулювання ініціативності студентів. Їм надається можливість самостійно формулювати управлінські виклики, які потребують вирішення за допомогою інформаційних технологій, що сприяє розвитку незалежного мислення й практичних навичок. Застосування комплексного підходу до професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти гарантує високий рівень їх готовності до роботи в умовах цифрових змін і вдосконалення

освітніх процесів через інтеграцію сучасних технологій.

Практично спрямована підготовка майбутніх менеджерів освіти, з акцентом на формування їхньої інформаційно-технологічної компетентності, сприяє набуттю цінного досвіду у вирішенні актуальних завдань, пов'язаних із інтеграцією сучасних інформаційних технологій у цифрову інфраструктуру навчальних закладів. Такий підхід є комплексним процесом, що органічно поєднує теоретичні знання, творчий підхід та практичні навички, формуючи важливі управлінські компетенції (Губа, 2010). Зокрема, цей підхід охоплює кілька ключових аспектів: Одним із важливих напрямів є робота з реальними платформами, які широко використовуються у сфері української освіти. Це включає детальне освоєння таких систем, як E-School, Human, Classroom, Moodle та інші. Замість абстрактного вивчення теоретичних прикладів майбутнім фахівцям пропонується безпосередньо опанувати функціонування цих платформ, що дозволяє краще зрозуміти їх механізми та можливості. Іншим важливим аспектом є розробка інструкцій, що передбачає виконання практичних завдань, спрямованих на створення внутрішніх регламентів. Наприклад, це може бути розроблення політик щодо використання шкільних акаунтів або створення інструкцій з дотримання кібербезпеки для педагогічного складу. Дані документи є не лише інструментами регулювання внутрішніх процесів, але й важливою складовою ефективного управління освітнім закладом. Ще одним значущим елементом підготовки є набуття навичок проведення IT-аудиту для оцінки поточного стану інформаційно-технологічного забезпечення закладу освіти. Крім того, майбутні менеджери вчаться розробляти як стратегічні плани розвитку інформаційно-освітнього середовища (ІОС), так і детальні тактичні рішення, які сприяють поступовому вдосконаленню цифрової інфраструктури школи. Таким чином, практично орієнтована підготовка формує усвідомлення ролі сучасних технологій у діяльності освітніх закладів та забезпечує майбутніх управлінців інструментами для прийняття обґрунтованих рішень у сфері організації та впровадження цифрових технологій в освітній процес.

Набуття досвіду у вирішенні інформаційно-технологічних завдань включає як реальну, так і змодельовану діяльність, спрямовану на формування професійної компетентності управлінця. До змісту таких завдань входять діяльності, пов'язані з аналізом освітніх даних через цифрові аналітичні системи; створенням та веденням електронної документації; організацією інформаційних процесів у закладах вищої освіти; застосуванням цифрових інструментів для планування, моніторингу й контролю освітнього процесу; моделюванням управлінських рішень у віртуальних середовищах; розробкою та впровадженням цифрових управлінських проєктів, а також вирішенням завдань, пов'язаних із кібербезпекою та інформаційною грамотністю. Виконання таких завдань сприяє набуттю практичних навичок, виробленню професійних стратегій і засвоєнню сучасних технологій управління. Завдяки цьому забезпечується інтеграція визначеної педагогічної умови, яка гарантує не лише розуміння майбутнім менеджером освіти цінності технологій, а й їхнє впевнене використання для творчого й ефективного вирішення управлінських задач. До того ж він отримує

важливий практичний досвід у динамічних реаліях інформаційно-освітнього середовища.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, сучасна система управління освітою характеризується високим рівнем цифровізації, необхідністю прийняття оперативних управлінських рішень, роботою з великими потоками інформації та застосуванням інноваційних технологій. У таких умовах постає потреба у підготовці менеджерів освіти, здатних ефективно функціонувати в інформаційно насиченому середовищі закладу вищої освіти. Тому розроблені педагогічні умови формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти є ефективним інструментом підвищення якості професійної підготовки, а практична спрямованість цього процесу стає ключовим чинником формування готовності майбутніх фахівців до управлінської діяльності, а стимулювання їх творчої активності – важливим фактором розвитку інноваційного мислення та професійної мобільності.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Барбан М. М. (2012) Підготовка менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 257 с.

Берека В. Є. (2008) Фахова підготовка магістрів з менеджменту освіти : теорія і методика : [монографія]. Хмельницький : ХГПА, 482 с.

Воробйова Є. В. (2010) Педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх менеджерів адміністративної діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 20 с.

Воронова С. В. (2013) Підготовка менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями в умовах післядипломної освіти : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04. Одеса, 237 с.

Даниленко Л. І. (2005) Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.0. Київ, 47 с.

Кравченко Л. М. (2009) Наукові основи підготовки менеджера освіти у системі неперервної педагогічної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04. Полтава, 2009. 39 с.

Лунячек В. Е. (2012) Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00. Харків. 40 с.

Романенко Н. А. (2010) Підготовка майбутніх менеджерів освіти до професійної діяльності в умовах інноваційного середовища : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Одеса, 23 с.

Сакалюк О. О. (2012) Формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 246 с.

Светлорусова А. В. (2009) Професійна підготовка магістрів управління

навчальним закладом на засадах рефлексивного підходу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Київ. 24 с.

Силадій І. М. (2012) Професійна підготовка менеджерів освіти до управлінської діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 . Київ. 24 с.

Адамович І. В.(2015) Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в післядипломній педагогічній освіті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Тернопіль. 25 с.

Торган М. М. (2011) Підготовка менеджерів освіти до здійснення контрольно-діагностичних функцій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 Одеса. 226 с.

Хромова В. С. (2012) Педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Луганськ, 20 с.

Муқан, Н., & Гаврилюк, М. (2021). Методологія педагогіки: сутність, принципи, підходи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2(106). 121-128.

Гладкова, В. (2022). Професійна підготовка магістрів менеджменту до діяльності в екстремальних умовах. *Освітологічний дискурс*, 37(2), 133-147.

Гончар, Л. В. (2020). Актуальні питання формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів в освітньому середовищі університету. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій школі*, 68(1), 226-230.

Ткачук С.І. (2018) Особливості формування технологічної культури майбутнього вчителя трудового навчання URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1197/1/Osoblyvosti_formuvannia1.pdf (дата звернення 11.11.2025)

Тверезовська Н., Філіппова Л. (2019) Сутність та зміст поняття «педагогічні умови». *Нова педагогічна думка*, 3. С. 90–92

Шамралюк О.Л. (2018) Педагогічні умови розвитку технологічної культури майстрів виробничого навчання аграрного профілю URL : <https://surl.li/iopnr> (дата звернення 11.11.2025)

Артикуца Н.В. (2019) Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. URL: file:///D:/Artikutsa_Inov.pdf (дата звернення 11.11.2025)

Дегтярьов В. (2017) Сучасний стан формування цифрової компетентності бакалаврів з менеджменту засобами інформаційних технологій URL : <file:///C:/Users/User/Downloads/41-49.pdf> (дата звернення 11.11.2025)

Діденко Н.В.(2010) Роль менеджменту персоналу при здійсненні організаційних змін. *Вісник Хмельницького національного університету*, Хмельницький, 6, Т. 2. С. 151-154.

Губа А.В. (2010) Теоретико-методичні засади формування управлінської культури вчителя-майбутнього менеджера освіти : автореф. дис. ... докт. пед. наук : Луганськ, 2010. 44 с.

REFERENCES

Barban M. M. (2012) Pidhotovka menedzheriv osvity do upravlinnia sotsialno-pedahohichnyimi proektamy [Training education managers to manage social and educational projects]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Odesa, 257 s. [in Ukrainian].

Bereka V. Ye. (2008) Fakhova pidhotovka mahistriv z menedzhmentu osvity : teoriia i metodyka [Professional training of masters in education management: theory and methodology]: [monohrafiia]. Khmelnytskyi : KhHPA, 482 s. [in Ukrainian].

Vorobiova Ye. V. (2010) Pedahohichni umovy formuvannia individualnoho stylu profesiinoi diialnosti maibutnikh menedzheriv administrativnoi diialnosti [Pedagogical conditions for the formation of the individual style of professional activity of future managers of administrative activity]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Vinnytsia, 20 s. [in Ukrainian].

Voronova S. V. (2013) Pidhotovka menedzheriv osvity do roboty z hromadskymy orhanizatsiiamy v umovakh pisliadyplomnoi osvity [Training education managers to work with public organizations in the context of postgraduate education] : dys. ... kandydata ped. nauk : 13.00.04. Odesa, 237 s. [in Ukrainian].

Danylenko L. I. (2005) Teoretyko-metodychni zasady upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodological foundations of managing innovative activities in general education institutions]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra ped. nauk : spets. 13.00.0. Kyiv, 47 s. [in Ukrainian].

Kravchenko L. M. (2009) Naukovi osnovy pidhotovky menedzhera osvity u systemi neperervnoi pedahohichnoi osvity [Scientific foundations of training education managers in the system of continuing pedagogical education]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra ped. nauk : spets. 13.00.04. Poltava, 2009. 39 s. [in Ukrainian].

Luniachek V. E. (2012) Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky kerivnykh kadriiv v umovakh mahistratury do upravlinnia yakistiu osvity : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra ped. nauk [Theoretical and methodological foundations of professional training of management personnel in master's programs for education quality management]: spets. 13.00. Kharkiv. 40 s. [in Ukrainian].

Romanenko N. A. (2010) Pidhotovka maibutnikh menedzheriv osvity do profesiinoi diialnosti v umovakh innovatsiinoho seredovyscha [Preparing future education managers for professional activity in an innovative environment]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04. Odesa, 23 s. [in Ukrainian].

Sakaliuk O. O. (2012) Formuvannia hotovnosti menedzheriv osvity do profesiinoi diialnosti v polikulturnomu navchalnomu seredovyschi [Формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Odesa, 246 s. [in Ukrainian].

Svietlorusova A. V. (2009) Profesiina pidhotovka mahistriv upravlinnia

navchalnym zakladom na zasadakh refleksyvnoho pidkhodu [Professional training of masters in educational institution management based on a reflective approach]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04. Kyiv. 24 s. [in Ukrainian].

Syladii I. M. (2012) Profesiina pidhotovka menedzheriv osvity do upravlinskoï diialnosti [Professional training of education managers for managerial activities] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 . Kyiv. 24 s. [in Ukrainian].

Adamovych I. V.(2015) Rozvytok informatsiinoi kompetentnosti kerivnykiv zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv v pislidyplomnii pedahohichnyi osviti [Development of information literacy among managers of general education institutions in postgraduate teacher training]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04. Ternopil. 25 s. [in Ukrainian].

Torhan M. M. (2011) Pidhotovka menedzheriv osvity do zdiisnennia kontrolno-diahnostychnykh funktsii [Training education managers to perform control and diagnostic functions] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 Odesa. 226 s. [in Ukrainian].

Khromova V. S. (2012) Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnykh menedzheriv do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti [Pedagogical conditions for preparing future managers for innovative professional activity]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. Nauk : spets. 13.00.04. Luhansk, 20 s. [in Ukrainian].

Mukan, N., & Havryliuk, M. (2021). Metodolohiia pedahohiky: sutnist, pryntsyipy, pidkhody [Methodology of pedagogy: essence, principles, approaches]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 2(106). 121-128. [in Ukrainian].

Hladkova, V. (2022). Profesiina pidhotovka mahistriv menedzhmentu do diialnosti v ekstremalnykh umovakh [Professional training of management masters for work in extreme conditions.]. *Osvitolohichni dyskurs*, 37(2), 133-147. [in Ukrainian].

Honchar, L. V. (2020). Aktualni pytannia formuvannia kultury profesiinoi diialnosti maibutnykh menedzheriv v osvitnomu seredovyshchi universytetu [Current issues in shaping the professional culture of future managers in the university educational environment]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii shkoli*, 68(1), 226-230. [in Ukrainian].

Tkachuk S.I. (2018) Osoblyvosti formuvannia tekhnolohichnoi kultury maibutnoho vchytelia trudovoho navchannia [Features of the formation of the technological culture of future vocational education teachers] URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1197/1/Osoblyvosti_formuvannia1.pdf (data zvernennia 11.11.2025) [in Ukrainian].

Tverezovska N., Filippova L. (2019) Sutnist ta zmist poniattia «pedahohichni umovy». [The essence and meaning of the concept of “pedagogical conditions”] *Nova pedahohichna dumka*, 3. S. 90–92 [in Ukrainian].

Shamraliuk O.L. (2018) Pedahohichni umovy rozvytku tekhnolohichnoi kultury maistriv vyrobnychoho navchannia ahrarnoho profilu [Pedagogical conditions for the development of technological culture among agricultural vocational training

instructors]. URL : <https://surl.li/liopnr> (data zvernennia 11.11.2025) [in Ukrainian].

Artykutsa N.V. (2019) Innovatsiini metodyky vykladannia dystsyplin u vyshchii yurydychnii osviti. [Innovative teaching methods in higher legal education]. URL: file:///D:/Artikutsa_Inov.pdf (data zvernennia 11.11.2025) [in Ukrainian].

Dehtiarov V. (2017) Suchasnyi stan formuvannia tsyfrovoi kompetentnosti bakalavriv z menedzhmentu zasobamy informatsiinykh tekhnolohii [The current state of digital competence development among bachelor's degree students in management through information technology.]/ URL : <file:///C:/Users/User/Downloads/41-49.pdf> (data zvernennia 11.11.2025) [in Ukrainian].

Didenko N.V.(2010) Rol menedzhmentu personalu pry zdiisnenni orhanizatsiinykh zmin [The role of personnel management in implementing organizational change]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu, Khmelnytskyi*, 6, T. 2. S. 151-154. [in Ukrainian].

Huba A.V. (2010) Teoretyko-metodychni zasady formuvannia upravlinskoï kultury vchytelia-maibutnoho menedzhera osvity [Theoretical and methodological foundations for shaping the managerial culture of teachers as future education managers]: avtoref. dys. ... dokt. ped. nauk : Luhansk, 2010. 44 s. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Сучасний етап розвитку освіти характеризується інтенсивним впровадженням цифрових технологій, що зумовлює підвищення вимог до інформаційно-технологічної компетентності здобувачів освіти. Одним із ключових напрямів модернізації є створення умов для активного залучення студентів та учнів до інформаційно-технологічної діяльності, що передбачає не лише використання цифрових засобів, а й формування відповідних здібностей: аналітичного мислення, навичок роботи з інформацією, технічної грамотності та креативності.

У статті здійснено аналіз педагогічних умов, які розуміємо як комплекс організаційно-педагогічних, психолого-педагогічних та дидактичних заходів, спрямованих на здійснення зовнішнього та внутрішнього впливу на освітній процес професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти.

На основі компетентнісного та системного підходів до формування інформаційно-технологічної компетентності, та провідних принципів, зокрема цілепокладання, системності, інтеграції та розвитку педагогічними умовами формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти визначено такі педагогічні умови, зокрема: розвиток позитивної мотивації та стимулювання пізнавального інтересу до інформаційно-технологічних знань на основі оптимізації викладання фахових і психолого-педагогічних навчальних дисциплін; залучення здобувачів освіти до інформаційно-технологічної діяльності та цілеспрямоване формування до інформаційно-технологічних здібностей засобами інтерактивних технологій; практична спрямованість професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти і стимулювання їх творчої активності у процесі формування набуття досвіду вирішення інформаційно-технологічних завдань в інформаційно-

освітньому середовищі сучасного закладу освіти.

Зроблено висновок, що запровадження даних у процес професійної підготовки та майбутніх менеджерів освіти має сприяти підвищенню результативності формування інформаційно-технологічної компетентності, яка надає можливість майбутнім менеджерам освіти орієнтуватися, шукати необхідну інформацію та вбудувати її у свою систему діяльності, використовувати її для вирішення освітніх, управлінських, дослідницьких проблем за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів.

Ключові слова: педагогічні умови, інформаційно-технологічна компетентність, майбутні менеджери освіти, інформаційно-технологічна діяльність, професійна підготовка.

УДК 34-047.22:378.018.8

FORMING THE LEGAL COMPETENCE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS IN THE CONTEXT OF THEIR PROFESSIONAL DEVELOPMENT

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В КОНТЕКСТІ ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Ольга Сипченко

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: sypchenko.olha@gmail.com
ORCID 0000-0003-2476-8092
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Olha Sypchenko

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: sypchenko.olha@gmail.com
ORCID 0000-0003-2476-8092
SHEI «Donbas State Pedagogical University», Ukraine

Ігор Пліс

здобувач 3 курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти освітньої програми «Професійна освіта»
E-mail: zerot05011936@gmail.com
ORCID 0009-0003-4558-8573
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Igor Plis

getter of the 3rd year of the third (educational and scientific) level of higher education of the educational program «Vocational education»
E-mail: zerot05011936@gmail.com
ORCID 0009-0003-4558-8573
SHEI «Donbas State Pedagogical University», Ukraine

Наталія Плюхіна

старший викладач
E-mail: pluhinanatalja@gmail.com
ORCID 0000-0001-8193-0362
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Nataliya Plyukhina

senior lecturer
E-mail: pluhinanatalja@gmail.com
ORCID 0000-0001-8193-0362
SHEI «Donbas State Pedagogical University», Ukraine